

HRVATSKI JEZIK

KNJIŽEVNOST 3:

Realizam i naturalizam (u europskoj i hrvatskoj književnosti)

Modernizam (u europskoj i hrvatskoj književnosti)

Prema: S. Zrinjan, Književnost 3

- Napomena:

Ovo su natuknice preuzete iz navedenoga udžbenika i tek uz bilješke s predavanja i materijale dobijene na predavanjima čine dio materijala potrebnoga za predmet Hrvatski jezik.

Marta Lončarević, prof.



REALIZAM I NATURALIZAM U EUROPSKIM KNJIŽEVNOSTIMA

- Realizam: od 1830.do 1870.g.
- Značajke: prikazati društvenu stvarnost svojega vremena sa svim problemima koje pisac uočava u njoj.
- Naturalizam: od 1880. do 1890.g. – nstoji prikazati negativne strane društvene stvarnosti (isto i verizam u Italiji) kako bi se one mogle popraviti.



PISCI

FRANCUSKA KNJIŽEVNOST:

Honore de Balzac, Otac Goriot

Emile Zola, Therese Raquin (naturalizam)

RUSKA KNJIŽEVNOST:

Nikolaj Vasiljevič Gogolj, Kabanica

Ivan Sergejevič Turgenjev, Očevi i djeca

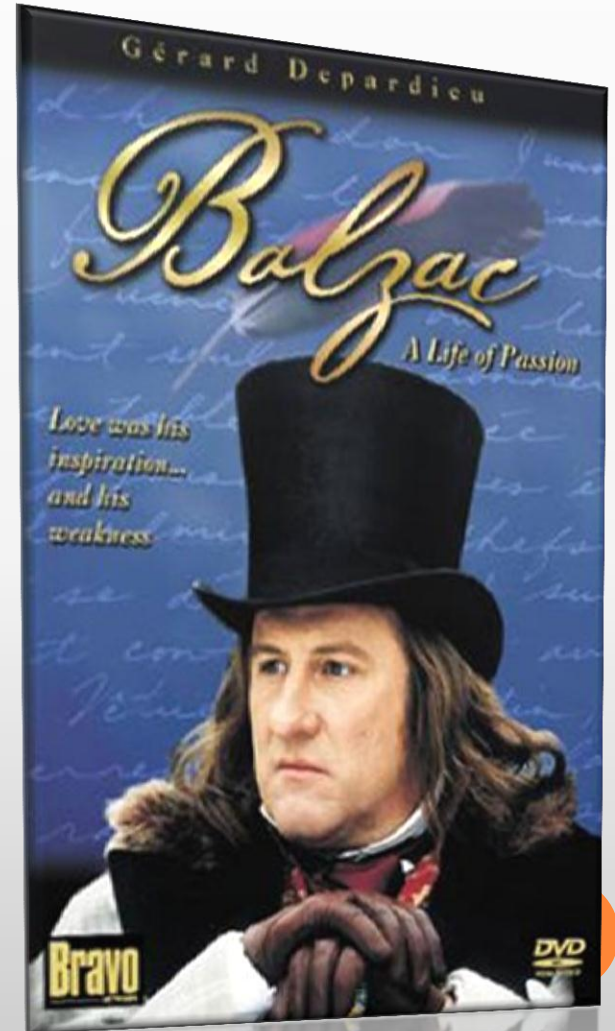
Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Zločin i kazna

Lav Nikolajevič Tolstoj, Ana Karenjina





Honore de Balzac



F.M.DOSTOJEVSKI: ZLOČIN I KAZNA

Glavni lik: siromašni student Raskolnikov; sjekirom je ubio dvije starice, lihvarice.

Razlozi ubojstva: **socijalni** – želi pomoći drugima koji su u istoj situaciji kao i on, iskorištavani od strane lihvara;

psihološki – Raskolnikov dijeli ljude na obične i neobične; obični služe produženju vrste, a neobični su oni koji imaju snage i znanja iznijeti novu ideju, oni koje će tek budućnost prepoznati. Sebe smatra neobičnim;

moralni – smatra kako ima pravo na zločin (jer je neobičan)



Djelo se temelji na fabuli krim romana, premda od početka znamo tko je ubojica.

Posljedica zločina: Raskolnikova psihička i živčana rastrojenost

Kazna. R. osuđuju na zatvorsku kaznu, ali on u Sibiru doživljava unutarnju promjenu, preobražaj: shvaća da će se njegov život temeljiti na ljubavi i vjeri i da je on kao pojedinac spašen, a ne izgubljen



Sonja: prostitutka koja je pomogla R. pronaći sebe; i ona je siromašna, čini zločin nad sobom (odavanje prostituciji kako bi prehranila obitelj), ali ukazuje mu na nužnost odgovornosti za vlastiti zločin, na potrebu priznati ga društvu i svijetu u kojem živi.



IDEJA DJELA

- Postoji iskupljenje i za najvećeg grešnika, osnovni preduvjet za njegovo iskupljenje je priznanje vlastitog grijeha i drugima i samome sebi; R. na kraju kroz ljubav i vjeru pronalazi sebe i svoje iskupljenje.
- Monološko – asocijativni tip romana = česti su monolizi glavnoga junaka, ulaženje u njegovu svijest; razbija se vremenski okvir djela.
- Oksimoronski lik (oksimoron = spajanje nespojivih pojmova): ujedno je i dobar i zao, i zločinac i darežljivac, i prijestupnik i mislilac.
- Dobili ste zadatke na satu (prilog 1). Riješite pitanja od 1 – 10.



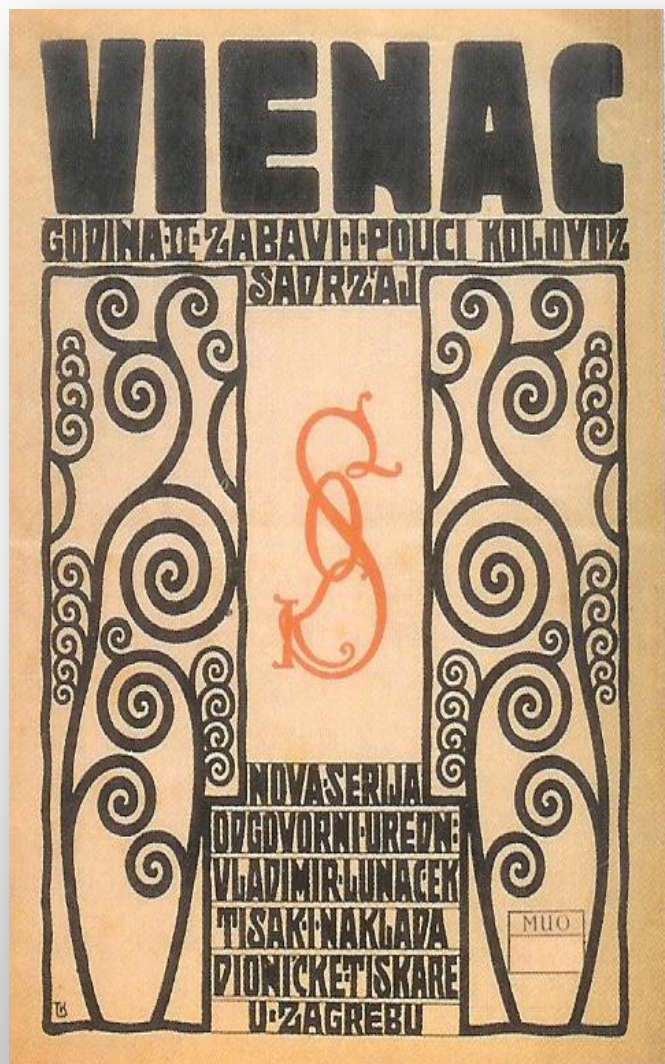
PREDREALIZAM / PROTOREALIZAM

1860 – 1880./81

- Još se naziva i Šenoino doba jer ga je obilježio August Šenoa svojim književnim radom.
- Romani: Zlatarovo zlato, Seljačka buna, Čuvaj se senjske ruke, Diogeneš, Kletva
- Feljtoni: Zagrebulje, Dopisi iz Praga
- Pripovijetke: Prijan Lovro, Prosjak Luka, Branka, Karanfil s pjesnikova groba
- Povjestice: Propast Venecije, Kugina kuća, Postolar i vrag, Kameni svatovi
- Lirske pjesme: Budi svoj!, Zagrebu
- Urednik najznačajnijega časopisa toga vremena: „Vijenca”



<http://www.hrvatskijezik.eu/?q=node/124>



REALIZAM U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI

- Trajanje: 1880./81. – 1892./95.
- 1880. u književnost ulazi novi naraštaj mladih pisaca; 1881. g. umire A. Šenoa

Značajke:

- ❖ prikazivanje društvenih problema različitih sredina (REGIONALIZAM)
- ❖ Napuštanje sentimentanog načina pisanja

1892. izlazi Matoševa novela „Moć savijesti”;

1895. g. studenti spaljuju mađarsku zastavu na Jelačićevu trgu u Zagrebu

Predstavnici:

LIRIKA:

Silvije Strahimir Kranjčević, „Iseljenik”, „Mojsije”, „Moj dom”, „Gospodskom Kastoru”...)

EPIKA:

Ante Kovačić, U registraturi
Vjenceslav Novak, Posljednji Stipančići

Ksaver Šandor Đalski, Pod starim krovovima (novele)

Josip Kozarac, Tena (novela)



- Pisci u zagorskoj sredini:

Ante Kovačić, *U registraturi*

Ksaver Šandor Đalski, *Pod starim krovovima*

- Slavonska sredina:

Jospi Kozarac, *Tena*

- Primorska sredina:

Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*

Teme:

Odnos selo/grad (*U registraturi*)

Propadanje plemstva (*Pod starim krovovima*)

Odnos stranaca prema našim prirodnim dobrima (*Tena*)



Ante Kovačić, U registraturi

<http://drzavna-matura.com/index.php?topic=117.0>

Roman izlazi u „Vijencu” kroz 1888.g. (u nastavcima), a u cijelosti je objavljen tek 1911.g.

Tema: djetinjstvo i školovanje darovitog seoskog dječaka Ivica Kičmanovića.

Osnovni problem u djelu je problem odnosa sela i grada.

Ivica je razapet između sela i grada.

Selo: idila djetinjstva, nježnost, ljubav prema majci

Grad: mjesto nemoralna i grijeha, mjesto iskrivljenih ljudskih vrijednosti

Laura: fatalna žena koja uništava Ivicu i njegovu sreću, ona je slika grada, u njoj su do krajnosti dovedene sve negativne osobine s kojima se Ivica susreće. Ona je dvolična, prebljubnica, ubojica. Ona je fatalna žena koja uništava Ivicu i njegovu sreću. Simbol je grada: ispod lijepe površine do krajnosti su dovedene sve negativne osobine s kojima se Ivica susreće.

Laura postaje ubojica.

Više: <http://drzavna-matura.com/index.php?topic=968.0>

<http://www.lektire.eu/lektira/u-registraturi-ante-kovacic>



Stil kojim je roman pisan:

Realistički elementi: djetinjstvo i školovanje Ivice Kičmanovića

odnos selo-grad

prodor kapitalizma na selo (gazda Medonić)

začetak kriminala u gradu (Ferkonja)

Romantičarski elementi: događaji vezani uz Lauru (ljubavni zapleti, incest, hajdukovanje)

Naturalistički elementi: na oblikovanje Laurina karaktera utječu njeno podrijetlo i odgoj

Slijed događaju u romanu: prekinut retrospekcijom

Ovaj roman je **roman vremena** jer prikazuje oblikovanje Ivičina karaktera od djetinjstva do zrelosti



VJENCESLAV NOVAK, POSLJEDNJI STIPANČIĆI

- <http://dzs.ffzg.unizg.hr/html/Novak2.htm>
- Tema: propast patricijske i patrijahalne obitelji Stipančić
otac Anete: umire; majka Valpurga – umire kao prosjakinja; kći Lucija – umire mlada od bolesti; sin Juraj – odnarođen

U romanu se govori i o prodoru ilirskih ideja u Senj i o društveno – političkim prilikama u Senju polovinom 19. st.

- V. Novak je iz Senja i u svome romanu prikazuje tadašnju tipičnu patrijahalnu patricijsku (patricij – pripadnik gradske aristokracije) obitelj: otac Ante, majka Valpurga, sin Juraj i kći Lucija
- patrijahalna obitelj: otac je glava obitelji, a ženski dio obitelji mu je podređen; kći Luciju otac ne tretira poput sina, ona nema pravo na školovanje i na nju ne troše novac
- Razlozi propadanja obitelji Stipančić:
 - a) društveni
 - b) ekonomski: ne rade, samo troše naslijeđen novac
 - c) etički: prevrtljivost, pokvarenost, sebičnost
 - d) kulturni



SILVIJE STRAHIMIR KRANJČEVIĆ, MOJSIJE

Mojsije je starozavjetni biblijski lik koji je izveo izraelski narod iz ropstva, uz Jahvinu pomoć. Umjesto da se klanja Bogu, narod si je napravio zlatno tele i klanjao se njemu. Mojsija je to razočaralo i naljutilo te je razbio ploču s deset zapovijesi te nije htio ući u obećanu zemlju, u koju je doveo narod.

S.S. Kranjčević je kroz temu o Mojsiju promišljao o odnosu čovjeka prema svojim idealima te o odnosu pojedinca i naroda prema slobodi i vjeri i Bogu,

Jahve stalno upozorava Mojsija: *Mrijet ti ćeš kad počneš sam*

U ideale svoje sumnjati

Mojsiju je ideal sloboda. On je pred Bogom ponizan i iskren, ali ga uzrujava ponašanje naroda. Na kraju je posumnjao u vlastito pravo da narodu nameće svoj ideal

Nasuprot Mojsiju, narod je cilj lagodan život, cijeni materijalne vrijednosti i nezadovoljan je Obećanom zemljom.



NA SLICI MICHELANGELA BUONAROTTIJA, STVARANJE ADAMA (SIKSITNSKA KAPELA), STVORITELJ OŽIVLJAVA ČOVJEKA PRENOŠENJEM ŽIVOTNE ISKRE SA SVOGA PRSTA NA LJUDSKI.

TAKO JE I KOD KRANJČEVIĆA RIJEČ O BOŽANSKOJ ISKRI U ČOVJEKU KOJA JOŠ UVIJEK TINJA U LJUDSKOM SRCU.



MODERNIZAM U EUROPSKIM KNJIŽEVNOSTIMA

- Obuhvaća posljednja desetljeća 19.stoljeća
- Riječ je o više pravaca kojima je ZAJEDNIČKO uzdizanje ljepote kao zadaće i svrhe umjetničkog stvaranja
- **Modernistički pravci:**

PARNASOVCI : umjetnički pokret u Francuskoj između 1860. i 1866.

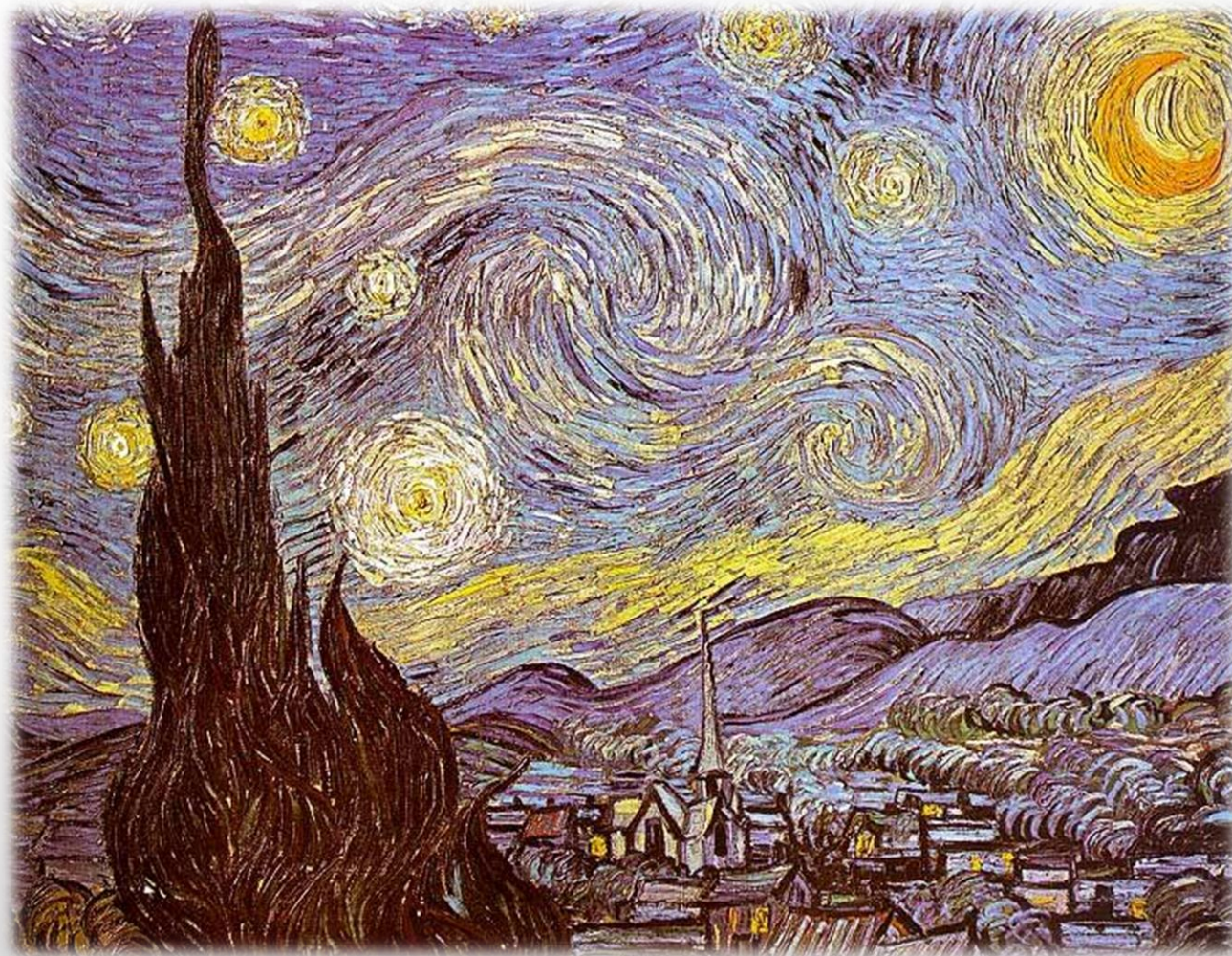
Naziv dobijaju po mitološkom brdu Parnas na kojoj obitavaju bogovi.

SIMBOLIZAM: javlja se 80-tih g. 19.st. Preteča simbolista je pjesnik Charles Baudelaire; pjesnici Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Stephane Mallarme i dramski pisac Henrik Ibsen

Zalažu se za tajanstvenost izražaja, izražavaju se simbolima, stih im je izrazito muzikalan i teže za sinestezijom (sjedinenje svih osjetilnih senzacija).



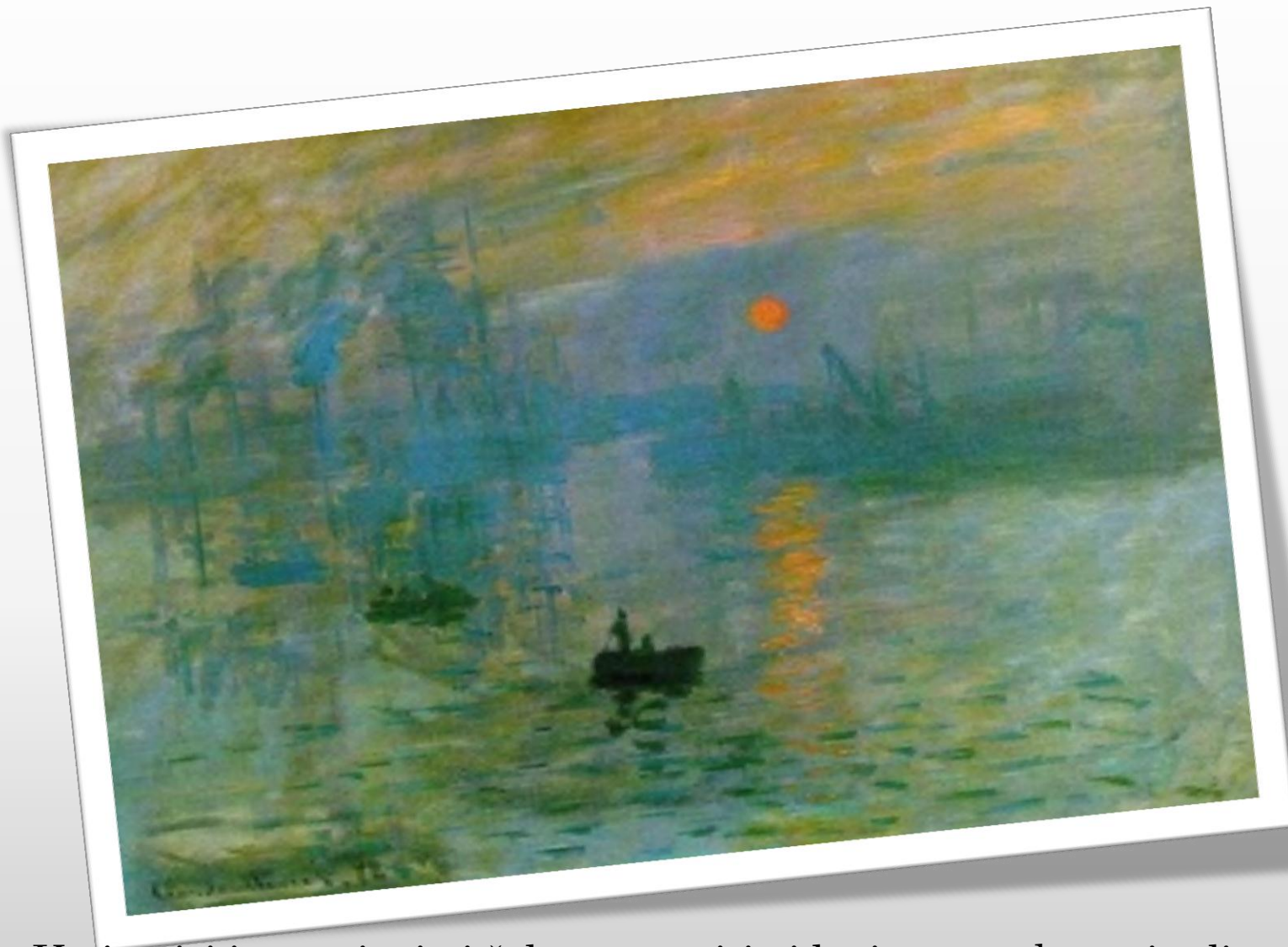
IMPRESIONIZAM



Vincent van Gogh, Zvezdana noć



CLAUDE MONET: IMPRESIJA



Umjetnici impresionisti žele zaustaviti videni trenutak u prirodi – poseban i Jedinствен zbog igre svjetlosti i boja.



CHARLES BAUDELAIRE

- „**Cvjetovi zla**” – zbirka pjesama koja sadri 200-tinjak pjesama raspoređenih u šest ciklusa:

Spleen i ideal, Pariške slike, Vino, Cvjetovi zla, Pobuna i Smrt.

U pjesmi „Albatros” pjesnik na doslovnoj razini opisuje prelijepu pticu albatrose u visinama, a ružne na brodskoj palubai, tada se mornari smiju njihovom nezgrapnom hodu. Na alegorijskoj razini riječ je o pjesnicima kojima se društvo ruga jer ih ne razumije, ismijava im se jer su lijepi samo u visinama svoga duha.

Vježba: pisanje eseja.

Smjernice:

odredite temeljni problem pjesme *Albatros*. Objasnite život Baudelaireova pjesnika u pjesmi *Albatros*. Kakva je okolina Baudelaireova pjesnika? Opišite kako se ta okolina odnosi prema pjesniku i kako se on osjeća u tome okruženju. U kojem se prostoru pjesnik najbolje osjeća? Kakva je pjesnička sudbina prikazana u pjesmi? Koja je uloga i položaj pjesnika/umjetnika u suvremenome svijetu i što vi mislite o tome? Smatrate li da je pjesnik potreban suvremenomu svijetu? Potkrijepite tvrdnje stihovima ili parafrazama stihova.



Albatros

Često za zabavu mornari na brodu
Love albatrose, bijele morske ptice
Što prate brodove uz duboku vodu
Kao ravnodušne, tihe suputnice.

Tek što ih uhvate i na daske stave,
Vladarice neba nespretno i bijedno
Spuste svoja krila i, pognute glave,
drže ih ko vesla postideno, čedno.

O, kako je mlohav taj putnik krilati!
Nedavno prekrasan, kako li je ružan!
Netko mu kljun draži onim što dohvati,
Drugi oponaša hod mu tako tužan.

Pjesnik je nalik tom gospodaru neba
Što živi u buri i carskog je roda,
U zemaljskoj hajci nema što mu treba
I silna mu krila ne daju da hoda.



Rainer Maria Rilke: Ja živim u kruzima koji se šire

Ja živim u kruzima koji se šire,
i njima sve više obuhvatit žudim.

Ja možda i neću polučit zadnji,
konačni krug, no ja se trudim.

Ja kružim i kružim okolo Boga,
tog prastarog tornja, već tisuće ljeta,
i ne znam još, jesam li sokol il vihor,
il velika pjesma ovoga svijeta.

- Misaona lirska pjesma u kojoj pjesnik promišlja smisao vlastitog postojanja, svoj odnos prema Bogu i tradiciji
- Nemogućnost konačnih i općevažećih odgovora na bitna egzistencijalna pitanja
- Simbolika: krugovi, sokol, vihor, pjesme ovoga svijeta



HENRIK IBSEN, NORA (KUĆA LUTAKA)

<http://lektiregim.blog.hr/2007/10/1623344329/ibsen-lutkina-kuca-nora.html>

- psihološka drama
- dramska lica: Helmer i Nora

Ideja: pravo pojedinca na osobnu slobodu

Ibsen smanjuje broj lica i smanjuje scenski prostor na minimum kako bi bila uočljivija drama koja se događa u čovjeku



MODERNA U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI

- Trajanje: 1892./95. – 1914./16.
- Značajke: više stilova
- Dvije faze:
 1. Od 1892. do 1903. prevladavaju kritičarska djela; djeluje beška i praška skupina pisaca okupljeni oko svojih časopisa u Beču i Pragu gdje se većina nalazi na školovanju;
 2. Od 1903. do 1914. nastaju najpoznatija djela hrvatske moderne. Izlazi Vidrićeva zbirka pjesama, nastaju Matoševe pjesme, izlazi Kozarčev roman *Đuka Begović*
- **Predstavnici: pjesništvo** – A. G. Matoš, Vladimir Vidrić, Janko Polić Kamov
 - Proza:** Janko Leskovar, Dinko Šimunović, A. G. Matoš, Ivan Kozarac
 - Drama:** Milan Begović
 - Dijalektalni pjesništvo:** Dragutin Domjanić, Vladimir Nazor, Fran Galović



JANKO LESKOVAR, MISAO NA VJEČNOST

- <http://dzs.ffzg.unizg.hr/html/Leskov1.htm>

Na priloženom linku nalazi se novela „Misao na vječnost”. Pročitaj ju.

Lik Đure Martića:

- okrenut u sebe (introvertiran);
- živi intenzivnim unutarnjim životom
- povremeno ga obuzima neobjašnjiva razdraženost
- ne razlikuje san od jave
- sanja proročanske snove
- strah od vječnosti, strah od suočavanja s prošćošću – spoznaja da se svaka smrt i svaki grijeh osvećuju i da ništa ne nestaje, sve se vraća

Ne može se nositi s vlastitim unutarnjim utvarama pa zato na kraju poludi



ANTUN GUSTAV MATOŠ

- <http://dzs.ffzg.unizg.hr/html/Mato1.htm> (na priloženom linku pročitaj novele **Kip domovine leta 188*** i **Cvijet sa raskršća**)
- CVIJET SA RASKRŠĆA

Simbolika naslova: susret s ljubavlju; glavni lik prihvaća avanturu kao svoju životnu prijateljicu

- KIP DOMOVINE LEZA 188*: crtica; Matoš je preuzeo naslov od Pavla Štoosa; Matoš ukazuje da se od vremena nastanka Štoosove budnice do njegova doba nije ništa promijenilo, i dalje je politička nesloboda, vrijednost i ništavnost ljudskoga života, otpor je sveden na pojedinačne slučajnosti, a ne na kolektivan osviješten otpor neprijatelju; alegoričnost
- Lirika: Utjeha kose, 1909.,
- <https://sites.google.com/site/mojamucionica/home/e-predavanje>



- Potražite podatke o piscima:

Dinko Šimunović, Dragutin Domjanić, Fran Galović,
Vladimir Nazor, Vladimir Vidrić, Ivan Kozarac, Janko
Polić Kamov

